

DI-VI DA-LI: un tast amb Salvador Desig

Efrem Gordillo Pla

Dalí és sinònim de *delir* (ésser afectat d'un desig vehement) i veure Salvador Dalí és com beure's un vi salvador, un vi que ve a salvar-nos de la normalitat, que estimula el desig i afegeix picants xamosos al cor de l'ànim. Salvador Desig! Igual que passa amb el vi, Dalí en excés sistematitza golafrement la confusió, i, en defecte, només t'obre l'apetit per a deixar pas, després, al buit d'insatisfacció, a les ganes de més. Però Dalí al seu punt, oh ¡picant xamós! maridarà perfectament la carn de les nostres idees amb escenaris inoblidables.

Més enllà dels jocs de paraules, la qüestió del vi dóna molt de joc a l'hora de comprendre els ressorts arquitectònics del laberint mental que és Dalí. Si bé és cert que tenim evidències que durant la seva joventut el jove de Figueres havia begut com qualsevol altre aprenent d'artista, també ho és que a mesura que va madurant restringeix la seva relació amb l'alcohol gairebé fins l'abstèmia. Significativament, però, el vi se salvarà d'aquesta supressió alcohòlica. El vi begut molt mesuradament i molt sibaríticament, ingerit només en situacions excepcionals. En la seva obra també trobem referències al vi. Li dedica quadres com *El carro de Bacus* (1953), joies i fins i tot un ballet sencer, representat el 1939 a Nova York i batejat amb el nom de *Bacanal*.

Com tothom sap —o, sens dubte, sabrà tot seguit— Dalí es considerava a si mateix més bon escriptor que pintor. Creia que el judici de la història li faria el lloc que es mereixia, com a esteta i creador, dins el pedestal dels filòsofs. I quan parlem d'escriure, no només parlem dels milers de planes que omplen

els vuit volums de la seva Obra —escrita— Completa. Parlem del verb, de l'acció. Així, si bé és cert que escriure és una mena d'art consistent a plasmar idees en un paper, també ho és que es tracta, també —i sobretot, en aquest cas— d'emplenar la realitat de vida (escriure un destí), de, com deia el mateix Dalí, “arquitecturitzar la realitat”, donar-li sentit i forma, posar-la nosaltres al seu lloc en comptes de deixar que sigui ella —la realitat— la que ens encotilli a nosaltres amb els seus teixits adiposos.¹ L'escriptura depassa les lletres i es converteix en la capacitat que té l'home per afegir la seva pedra en la torre de l'esperit col·lectiu de la humanitat. Dalí es rebel·lava contra la *realitat* escrivint inquisitivament i compulsivament una altra realitat: la seva. Sovint era la més íntima i sincera, la que surt dels propis desitjos, pors, deliris i obsessions, la que vivim en els somnis i és estimulada per l'embriaguesa. La consigna dali-niana era, doncs, interpretar la realitat a partir de les pròpies pulsions. Però per això, necessitava la màxima intel·ligència: “vaig deixar de beure perquè m'importa molt la meua intel·ligència”, deia. Dalí era excessiu en tot, fins i tot en tenir cura de la seva salut. I com que ens fa veure les coses d'una altra manera, afirmarà: “jo no prenc drogues, jo sóc la droga!”

Les vins de Gala du Divin

Si Shakespeare deia “ser o no ser” Dalí dirà “veure o no veure” aquesta és la qüestió. Acabem de constatar, així, que va oposar el *veure* al *beure*.² A la seva autobiografia *La Vida Secreta de Salvador Dalí* també hi trobem proves d'aquesta realitat:

Assegut a la terrassa del cafè Regina i tot despatxant tres cinzanos amb olives, em vaig dedicar a contemplar en la compacta multitud dels meus espectadors, que desfilava davant meu, tot l'avenir que el públic anònim ja em tenia reservat en l'agitació de les seves activitats quotidianes —activitats que no deixaven rastre, que mancaven d'angoixa i de glòria (...)

La meua perversitat s'es mussava amb l'alcohol, respecte el qual ja estava teòricament “en contra”. L'alcohol ho confon tot, dóna tota la brida al subjectivisme i al sentimentalisme més llastimosos. I després ja no es recorda res —i, si es recorda, pitjor!—. Tot el que es pensa en estat d'embriaguesa sembla tenir alguna cosa de genial; i després fa vergonya. La borratxera iguala, uniformitza i despersonalitza. Només els éssers compostos de nul·litat i mediocritat són capaços d'eleva-se una mica per mitjà de l'alcohol. L'home de maldat i de geni porta l'alcohol de la seva vellesa assimilat ja en el seu cervell.

Que preferís *veure* a *beure*, però, no li va impedir ser capaç de construir dos còctels³ (perquè sí que li agradava —i l'inspirava— que el seu entorn begués) i un dels llibres més espectaculars que s'han dedicat al vi: *Les Vins de Gala du Divin*.⁴ En aquest llibre Dalí i Gala revelen al públic els seus vins favorits. El llibre l'escriuen sense escriure'l directament, perquè, en realitat, qui posa lletra a les preferències enològiques de la parella surrealista, són els escriptors Max Gerard i Louis Orizet. El vi i el déu Bacus, que són lleugerament diferents

1. Aquesta voluntat de posar la realitat on un mateix vol, també explicaria per què el “deixar-se portar” consubstancial dels estats d'embriaguesa li feia tanta por a mesura que perfeccionava el seu “personatge” de bigotis rampants: si tenia la ment embriagada no la podia controlar, i això significava posar-se a si mateix en mans d'aquesta realitat —profunda i absurda, informe i anàrquica— del món, que avança a trompades.

2. Fins i tot, i per acabar de tancar aquesta qüestió, hi ha qui insinua, com Ian Gibson, que ha escrit la més prominent de les biografies de Dalí fins el moment (*La vida excessiva de Salvador Dalí*, La Butxaca, Barcelona, 2011), que el geni de Portlligat no bevia, o en qualsevol cas, mai ho feia fins l'ebrietat, per por que l'estat d'embriaguesa posés de manifest les seves suposades pulsions homosexuals.

3. El còctel *Gala*: a base de cava rosat (1 part), suc de taronja (2 parts), suc de llimona (1 part), Martini blanc (2 parts), Campari (1 part) i sucre (1 cullerada). El còctel —afrodisíac— *Casanova*: el suc d'una taronja, 1 cullerada de Campari, 1 c de gingebre en pols, 4 c de brandi, 2 c de Vieille Cure (licor d'herbes franceses) i 1 pesic de caiena.

4. Una autèntica obra d'art en si mateix: quasi tres-centes pàgines il·lustrades totes elles per Dalí. I un document de primer ordre per a qui busqui introduir-se amb força dins el món del vi.

però no tant, són una de les fonts inspiradores de Dalí. Entre les moltes frases que se li atribueixen, n'hi ha una que resa que *qui sap degustar no beu massa vi, sinó que en tasta els secrets*, aquest aforisme concorda perfectament amb la filosofia de Dalí i amb l'estructura de la seva part del llibre (l'altra és de Gala). Dalí no només tria cada vi pel seu sabor, sinó, sobretot, el tria pel rerefons que l'envolta: la llegenda, l'èpica, la màgia, la força, el magnetisme, el símbol... El conjunt d'intangibles que transformen l'estètica del vi en potencialitats espirituals: allò que, sumat al sabor, conformaria l'autèntic *gust* del vi. Cada vi que tria conviu d'una manera o altra amb la inspiració i, al capdavant, amb l'èxtasi. Perquè el que Dalí ha buscat tota la vida, diu, a través de totes les seves perversions, accions i creacions, no és altra cosa que l'èxtasi místic. A continuació enumerarem els vins favorits de Dalí acompanyats d'unes notes explicatives, telegràfiques, potser surrealistes.

Al capdamunt del pòdium dels vins de Dalí hi trobem el vi d'Ay (que va passar a dir-se xampany a partir del segle XVII). D'ell en diu que "la llet del boc perfora la verge i inventa així el vi de membrana de verge". El xampany s'identifica amb la moral de qui de cada dia en fa una festa, però sense excedir-se. Li porta records de quan es trobava amb García Lorca i Buñuel i en bevien a cor què vols, excitant el seu lirisme fins al paroxisme. El so de l'espetegar de la llengua, omplint de plaer el paladar, s'assembla al so del tap de suro del xampany saltant de l'ampolla: tots dos són *el so de la satisfacció*. Xampany, l'escuma dels poetes.

El segon és el vi de Shiraz (Sirà). Calaixos-Cireres, Cireres-Calaixos. Li inspira el proverbi persa que diu: "Gaudeix, heus aquí la saviesa. Fes gaudir, heus aquí la virtut."

El tercer vi és el vi del Rei Mínos: "GUERRA, GUERRA!" Cantat per Montserrat Caballé. Vegeu Mao Tse-Tung a propòsit de la revolució cultural contra Confuci i Beethoven. Dalí afirma trobar-se posseït de desigs furiosament dionisiacs, d'aquí l'atracció que sent pel mite de Dionís, de Bacus. En un país que ha representat l'equilibri entre la bellesa i la llibertat, una fina copa de vi simbolitza l'alegria del cos, el gust de la creació, la ciència de l'ésser. La consigna daliniana: gust i olfacte magnificats fins a l'espiritualització: intel·ligència sensual.

El quart vi és el *Lacrima Christi*, el que hi compta és el cerimonial catòlic romà i tota la mitologia cristiana relacionada i inspiradora.

El cinquè és el *Châteauneuf du Pape*: semblant al primer, sembla que allò més important són les històries papals de les quals fou protagonista. Associat a les més grans de les festes, a la celebració total i superlativa.

El sisè vi és més aviat una categoria: els grans bordeus negres. La sang dels possibles. La mort s'alça hostil en l'horitzó en forma de gegantí fal·lus fòssil. Bàsicament són el *Château Lafite*, el *Château Latour*, el *Château Margaux*, el *Château Rothschild* i el *Château Haut Brion*.

El setè és el Romanée Conti. El gat dels bigotis vinícoles. El gat i els seus bigotis: bigotis-tentacles, mel·lifuls, bigotis-hèlix, expectants, causants del remolí afrodisíac de la carn de gallina d'Afrodita; el remolí de calfred que el sibarita dels vins sent en sa columna vertebral en deglutir-los... glu... glu... glu... glu. El vi del qui s'identifica amb el treball. El vi del silenci, perquè ja ho ha expressat tot. Encantar tots els sentits. A Dalí totes les preses de consciència se li materialitzen en golafreria, i totes les golafreries se li materialitzen en preses de consciència. Aquest vi representa l'esperança que rebrota sempre de la terra. [Fem un incís aquí per a recordar que a les portes del seu Teatre-Museu de Figueres, per a donar-nos la benvinguda, Dalí erigeix un pensador gegant. A sota, el filòsof protagonista del monument, Francesc Pujols, recorda que "El pensament català rebrota sempre i sobreviu als seus il·lusos enterradors"].

El vuitè és el Château Yquem: ANGELUS ANGELUS ANGELUS ANGELUS ANGELUS ANGELUS ANGELUS ANGELUS ANGELUS ANGELUS. Vi de paciència, de nervis ben forts. Fill pròdig dels remordiments i l'esperança. Total domini d'un mateix. Dalí admira profundament la personalitat trobada en el fet de podrir-se noblement. I això val tant per als vins, com per a les persones (principalment aristòcrates).

El novè és el xerès. Dionís rep Apol·lo traient una llengua en forma de tapís reial. Dion, Dionís, Dionisos... déu del vi. Dionisos, Bacus vinícola / Sa llengua es dispara, com el llapis / que roda per l'escala feliç.

I al fons de les seves amígdales inflamades, / Frederic Nietzsche canta l'alegre feroç: / "Guerra, guerra!" de la Norma belliniana. / El seu rugit només serà calmat pel gat / El gat dels bigotis vinícoles.

"Gallos de cristal cantaban / En Jerez de la Frontera" que deia Lorca.

El desè és una altra categoria: el vi de Califòrnia. Que el vi arribi a Amèrica significa que s'eixampla i creix, i això implica que els seus amants es multipliquen, la qual cosa és boníssima. Tot allò comestible l'exalta: Dalí és un imperialista. Amèrica conserva la joventut d'esperit, la virtut de no deixar-se portar, això es veu bé, per exemple, amb l'episodi de la famosa "lleï seca", la seva pròpia llei de prohibició de fabricar i beure alcohol. El que va passar és que, només pel fet que la beguda estava prohibida, els nord-americans del 1919 bevien molt més que abans. El vi de Califòrnia provoca que Dalí acabi component un cant als vicis.

Dalí, pregoner del vi

Acabarem citant un fragment del pregó que Dalí va pronunciar el 2 d'octubre de 1966, a la Biblioteca del Castell de Peralada en la primera Investidura de los Caballeros del Serenísimo Capítulo del Vino, presidida per Miquel Mateu, president de la Junta del Sereníssim Capítol dels Cavallers del Vi i propietari del castell.

Excelencias, señores, señoras... Salvador Dalí... se acuerda perfectamente bien de un día otoñal como el de hoy, en Madrid, que en un momento supremo, en que Federico García Lorca pidió al gran pensador Don José Ortega y Gasset si podía definir qué era para él la cultura, y en ese momento, José Ortega y Gasset respondió sin vacilar un instante, “la cultura consiste exactamente en lo que queda cuando se ha olvidado totalmente todo lo que se ha leído”. Esta misma idea se puede aplicar al vino, porque inmediatamente después que se ha bebido un vaso de vino prestigioso, queda una cosa sublime que se llama el bouquet y que es capaz de resucitar en el fondo atávico de cada ser humano, las culturas olvidadas de Dionisios. Y precisamente no hay nada más actual que Dionisios en este momento de brujería cósmica que se llama ya de una manera casi popular “le matin de magicien”, o sea la mañana de los brujos y de las brujas, y a esos brujos y a esas brujas hacía alusión Platón cuando aconsejaba que después de los 40 años era muy necesario (al menos muy aconsejable) que se empezara a beber vino porque si no la gente se volvía triste. Lo que quería de una manera inequívoca, era hacer alusión a que se perdía con los años la fantasía y esa especie de brujería coloidal característica del vino (...)

Evidentemente yo creo que siempre en el Ampurdán los momentos de brujos y de brujas han coincidido con los momentos álgidos de las vendimias.

(...) filosóficamente he empezado a pensar en la cuestión del vino y me he dado cuenta que el vino va a ser otra vez de gran actualidad científica.

(...) La bomba atómica es un producto de los alquimistas y de los locos de la Edad Media, hoy volvemos a una reactualización flagrante de la Edad Media, porque toda esa juventud yé-yé, todos estos chicos con melenas que son como trovadores de la Edad Media, toda esa generación prepara un nuevo estado de espíritu medieval; pero ellos, los pobres, se han encontrado que han pasado de los alcoholes muy fuertes directamente al LSD, esa droga alucinogénica, pero sin pasar por el vino. Por eso el Ampurdán, país de medida —como decía Eugenio D’Ors—, quizá va a ser el que va a introducir otra vez una idea originalísima: la del Estado coloidal quizá más perfecto que se puede obtener de una manera más o menos natural, más o menos artificial; y al que hace esa propaganda, casi delirante del vino, no se le puede tachar de partidismo, porque Salvador Dalí bebe exclusivamente agua mineral.⁵

5. Citació extreta de: GORGOT, Inés, “Miquel Mateu i Salvador Dalí”, *AIEE*, Figueres, núm. 37, 2004, pp. 203-222. Imaginem que el document original es troba a la Biblioteca-Arxiu del Palau de Peralada.